

ANNEX III

Nota I sobre *Mytos* i Mitologia

AGAMÈMNON

[A *Ilíada* (i a *Odissea*), tants els déus (*athánatoi*, immortals) com els herois i els humans (*thánatoi*, mortals) tenen nom, ascendència i una monolítica personalitat típica que és descrita pels seus comportaments i verborrea. Tots ell procedeixen de llunyanes tradicions i d'esdeveniments històrics convenientment i progressivament convertits en llegendaris. Amb posterioritat, al llarg de tota l'antiguitat clàssica, nombrosos autors els hi ha anat construint una o múltiples biografies, no sempre coincidents.

Les notes "biogràfiques" d'alguns d'ells, que ocasionalment es redactaran en aquests Annexes –com complement de l'Apunt principal- , són un resum o síntesi d'algunes d'aquestes versions, no esgotant en absolut la imaginària literatura creada entorn del personatge].

Història personal

Essent Agamèmnon rei/*wanax* de Micenes, fa una recepció al palau. Allà hi veu Clitemnestra (filla de Tíndar d'Esparta i Leda, i germana d'Helena) amb un fill en braços. Repara en la seva bellesa i sobtadament la vol per ell. Davant de tots els convidats, agafa una espasa, treu el nen dels braços de Clitemnestra i el parteix per la meitat¹. Després mata al marit².

Tot seguit, allà mateix i davant de tothom, Agamèmnon viola a Clitemnestra.

De la parella Agamèmnon i Clitemnestra neixen tres fills destinats a tenir un sonat protagonisme (Guió i Destí): Ifigenia, Electra i Orestes.

Guerra de Troia

A *Ilíada*, Agamèmnon apareix com a comandant suprem de l'exèrcit dels aqueus contra Troia, per tal de venjar el rapte d'Helena (perpetrat per Paris, fill rebutjat de Príam, rei de Troia) o per recuperar-la. Al marge de ser cunyat de Menelau, rei d'Esparta i marit burlat d'Helena (germana de Clitemnestra), no s'esmenta a *Ilíada* per quin motiu es confereix a Agamèmnon el lideratge. Calia, doncs, emplenar el buit narratiu i inventar una història.

¹ Que és el que els hi passa als fills dels pares separats: queden partits per la meitat.

² Que és el que fan "els tercers" quan apareixen en escena i s'enamoren d'una dona casada.

A causa de la “bella Helena”, un gran nombre de pretendents aspiren a casar-se amb la filla de Zeus i de Leda (o de Nèmesei, en altres narracions)³. Per tal d'estalviar-se greus enfrontaments, Tíndar, aconsellat per Ulisses, proposa que s'estableixi un **pacte** (jurament dels pretendents d'Helena): no només es respectarà l'elecció que faci Helena (Menelau) sinó que, aprofitant l'ocasió, es signa un /acord d'ajuda mútua en cas d'ulteriors conflictes sorgits per aquesta causa.

Quan Paris rapta a Helena, Menelau demana ajut a Agamèmnon i aquest convoca als signants de pacte, els quals, reunits en **assemblea** i després d'una intensa **campanya electoral, elegeixen** Agamèmnon com a cap.

Raons per assassinar una filla

Abans de sortir cap a Troia, Agamèmnon sacrifica a Ifigenia (comptant amb la traïdoria d'Aquil·les).

Tot té -els assassinats també- una causa: Agamèmnon va de cacera i mata un cérvol sagrat. Àrtemis, deessa de la caça, indignada, castiga a la flota dels grecs amb una absència total de vents favorables. Un endevinaire, Calcant, els hi fa saber que només el sacrifici d'Ifigenia, filla d'Agamèmnon i Clitemnestra, revertirà la situació. Anteposant el bé comú a l'interès particular, Agamèmnon sacrifica la seva filla⁴, fet que, com és lògic, incrementa l'odi de Clitemnestra envers el seu brutal marit.

¿Què fa Clitemnestra una vegada Agamèmnon i les seves naus posen rumb vers Troia (fent nombroses marrades)? ¿Què podia fer Clitemnestra, de moment, que pugui fer més mal a l'assassí de dos fills seus? S'ajunta amb Egist, l'assassí d'Atreu, pare d'Agamèmnon. A més, amb un pla molt concret: matar a Agamèmnon quan torni de la guerra de Troia.

El desenllaç és ben sabut: Agamèmnon torna amistançat (botí de guerra) amb Cassandra, filla de Príam; Clitemnestra i Egist el maten; pel seu torn, Electra (filla d'Agamèmnon i Clitemnestra) manipula i entabana al seu germà Orestes que mati als assassins del seu pare...

J. Jubert

³ La llegenda d'Helena “és extraordinàriament complexa i ha evolucionat molt des de l'epopeia homèrica, i s'ha vist sobrecarregada amb elements molt diversos, que han anat recobrint el relat primitiu” (Pierre Grimal, *Mitología griega y romana*, Paidós, Barna., p.229.)

⁴ Autors posteriors, dulcificuen aquest brutal fet i (a l'igual que en la llegenda bíblica d'Isaac i Abraham), fan que en el darrer moment Ifigenia no sigui sacrificada (traslladant-la a Tauride). V. les pertinents tragèdies d'Eurípides.